

STATI

Studie dekontextualizace v používání judikatury

Terezie Smejkalová* – Tereza Novotná**

Abstrakt: Tento článek se zabývá jedním z aspektů používání judikatury v českém právním systému. V soudních rozhodnutích se velmi často objevuje celá řada odkazů na dřívější soudní rozhodnutí. Občas se zdá, že jsou tyto odkazy v rozhodnutích používány zcela bez ohledu na to, zda jsou si vůbec skutkové základy rozhodovaného případu a citovaného rozhodnutí podobné, na což čas od času upozorňuje odborná literatura. Cílem tohoto článku je informovat o studii české citační praxe, která byla provedena za použití kombinace síťové analýzy a analýzy textu a která se na problematiku věcné podobnosti mezi citovanými rozhodnutími přímo zaměřuje. Na řetězích citací, které byly zkonstruovány za použití síťové analýzy, ukazuje, do jaké míry se při práci s judikaturou v českém prostředí posouvá podobnost skutkového základu. Zároveň také zkoumá vypovídací schopnost jednoho ze síťových ukazatelů – tzv. vstupního stupně – pro soudní citační prostředí.

Klíčová slova: judikatura, dekontextualizace, síťová analýza, citace soudních rozhodnutí, podobnost rozhodnutí, skutková podobnost

Úvod

V české právní teorii se občas objevují hlasy, které zpochybňují český způsob zacházení s judikaturou, přílišné spoléhání se na právní věty a nebrání ohledu na skutkovou podobnost případů jako podmínku pro použitelnost dřívějšího soudního rozhodnutí (respektive právního názoru obsaženého v takovém rozhodnutí) při zdůvodňování soudních rozhodnutí.¹ V těchto textech se objevují příklady takovýchto dekontextualizací, jsou však v zásadě anekdotického charakteru a závěry, které se v těchto textech objevují, jsou spíše intuitivní a chybí jim empirický základ, o který by bylo možné se opřít.

V českém prostředí zatím nebyla provedena žádná studie, která by pracovala s nezávisle generovaným, ale systematickým vzorkem, na kterém by se dalo diskutovat, jak vlastně

* JUDr. Bc. Terezie Smejkalová, Ph.D. Katedra právní teorie, Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: terezie.smejkalova@law.muni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9143-9160>. Tento článek vznikl v rámci projektu *Judikatura, nebo precedens: Podobnost citovaných rozhodnutí při citacích judikatury* (MUNI/A/0952/2019) financovaného Grantovou agenturou MU v rámci DO R. 2020_Kategorie A – Specifický výzkum – Studentské výzkumné projekty.

** Mgr. Tereza Novotná. Ústav práva a technologií, Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: tereza.novotna@mail.muni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1426-4547>. Tento článek vznikl v rámci projektu *Judikatura, nebo precedens: Podobnost citovaných rozhodnutí při citacích judikatury* (MUNI/A/0952/2019) financovaného Grantovou agenturou MU v rámci DO R. 2020_Kategorie A – Specifický výzkum – Studentské výzkumné projekty.

1 Viz SMEJKALOVÁ, T. *Judikatura, nebo precedens? Právník*. 2019, roč. 158, č. 9, s. 852–864; SEHNÁLEK, D. *Je soudní rozhodnutí (české i unijní) obecně závazné a má povahu pramene práva?* In: KYSELOVSKÁ, T. – SEHNÁLEK, D. – ROZEHNALOVÁ, N. *In varietate concordia: soubor vědeckých statí k počtě prof. Vladimíra Týče*. Brno: Masarykova univerzita, 2019, s. 295–324; SMEJKALOVÁ, T. *Právní věta a ratio decidendi. Jurisprudence*. 2012, č. 5, s. 3–8; POLČÁK, R. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, s. 232; DAVID, L. *Co je precedent v rozhodnutích českých civilních soudů?* In: *Dny práva – 2008 – Days of law*. Brno: Tribun EU, 2008, s. 1240. Nejnověji se problematikou dekontextualizace v právu zabývá TVRDÍKOVÁ, L. *Důležitost kontextu při používání judikatury. Časopis pro právní vědu a praxi*. 2020, roč. 28, č. 4, s. 587–612.

taková návaznost v rámci citací soudních rozhodnutí vypadá a do jaké míry se při práci s judikaturou v českém prostředí posouvá podobnost skutkového základu.

Tento text si tedy klade za cíl tuto mezeru v poznání vyplnit, a to prostřednictvím studie provedené s využitím kombinace citační síťové analýzy a kvalitativní analýzy textů soudních rozhodnutí českých vrcholných soudních institucí. Nebude se však jednat o rozhodnutí vybraná autory subjektivně. Chceme využít materiálu zpracovaného v rámci nedávné studie citačního prostředí, který je volně dostupný a který je možné využívat právě k takovým případovým studiím, jako je ta naše. Proto budeme pracovat s datasetem citací rozhodnutí vrcholných soudů dostupným na GitHub,² v jehož rámci se dá pracovat s anotovanými citačními daty.³ Z tohoto datasetu pochází jak rozhodnutí, se kterými budeme pracovat, tak jejich síťové hodnoty, které budeme používat. Cílem této studie je tedy na omezeném vzorku 48 rozhodnutí seřazených do jedenácti citačních řetězců zjistit, jak vypadá práce soudů s dřívějšími rozhodnutími, zda dochází k dekontextualizaci a pokud ano, jak takové případy mohou vypadat.

Tato práce je tedy převážně exploračního charakteru. Nejprve shrne dosavadní stav poznání problematiky kontextu pro konstrukci významu v právu a zasadí naše zkoumání do teoretických souvislostí, a to především s ohledem na využití síťové analýzy citací v právu. Posléze v rámci metodologie podrobně vysvětlí design studie, včetně výběru rozhodnutí, se kterými budeme dále pracovat, a způsob jejich seřazení do jedenácti citačních řetězců. Na těchto citačních řetězcích ukážeme, do jaké míry se může lišit skutková podobnost rozhodnutí, na kterých soudy argumentačně staví.

Protože síťová analýza citací v právu staví mimo jiné i na četnosti citací, využijeme tohoto ukazatele a budeme zkoumat potenciální vztah mezi citovaností rozhodnutí (tedy jeho určitou prominencí mezi ostatními soudními rozhodnutími) a věcnou podobností mezi citovanými rozhodnutími. Klademe si tak otázku, zdali rozhodnutí, která jsou citována méně často, jsou soudci vybírána proto, že jsou rozhodovanému případu podobnější, a budeme sledovat, zdali se tato tendence v našich citačních řetězcích projeví, či nikoli.

Ač výsledky našeho zjišťování nebude možné zobecnit, použitý metodologický postup je možné využít a zopakovat i v jiných tematických oblastech. Umožňuje totiž oprostít se od subjektivního výběru rozhodnutí k analýze, který je vlastní tradičním právním odborným textům. V našem případě pak umožňuje otestovat skutkovou podobnost citovaných rozhodnutí na vybraném tematickém okruhu a podat zprávu o tom, jak skutkově podobná či nepodobná rozhodnutí se mohou nacházet v jednotlivých citačních řetězcích. Naším cílem je tímto přispět do probíhající odborné diskuse o povaze judikatury v českém právním prostředí.

1. Důležitost kontextu pro konstrukci významu v právu

Jen těžko by mohl někdo popřít důležitost kontextu pro konstrukci významu v právu. V nejobecnější rovině je to právě právo, jako specifická oblast života společnosti, které ovlivňuje význam slov a výrazů užitých v normativních textech nebo jiných formách právní komunikace. Právní komunikace (podobně jako jiné specializované formy komunikace)

² Viz HARAŠTA, J. – NOVOTNÁ, T. – ŠAVELKA, J. *Citation Data of Czech Apex Courts* : arXiv:2002.02224, 2020. Vlastní dataset citačních dat je dostupný na GitHub. Viz [czech-case-law-relevance/czech-court-citations-dataset](https://github.com/czech-case-law-relevance/czech-court-citations-dataset) [online] GitHub [cit. 2021-08-03] Dostupné z: <<https://github.com/czech-case-law-relevance/czech-court-citations-dataset>>.

³ HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*. Praha: Wolters Kluwer, 2021.

konstruuje svůj význam ve velice specifickém prostředí.⁴ V právu nestačí znát význam jednotlivých používaných slov, ale je třeba rozumět právu se všemi jeho systematickými a interpretačními specifiky.⁵ Je to tento – právu specifický, stejně jako obecný pragmatický⁶ – kontext, který má kapacitu ovlivnit význam jakékoli komunikace.⁷

A je to právě mj. respekt ke kontextu, který má kapacitu ovlivnit význam sdělení, který je třeba brát v potaz při práci s judikaturou. Vytržením nějakého konkrétního vyjádření soudu z kontextu jeho původního rozhodnutí a jeho použitím v nových kontextech se potenciálně můžeme dopustit dezinterpretace a znehodnotit celý argument, v jehož rámci je odkaz na takové rozhodnutí proveden. Proto se zdá být překvapivé, když nejen právní praxe, ale občas i právní teorie nereflektují kontext ve specifických případech argumentace judikaturou v soudním rozhodování.

Ač se teorie snaží odlišit pojem judikatury jako něčeho specifického kontinentálnímu, respektive konkrétně pak českému právnímu systému,⁸ pro její analýzu a poznání její role v právu a v dalším soudním rozhodování jsou používány koncepty pocházející z právních systémů, které uznávají doktrínu závazného precedentu, což může být potenciálně zavádějící.⁹

Kontext je v precedentním systému pro aplikaci precedentu dán (kromě jiného) především podobností skutkových případů, tedy hledáním analogie ve skutkové rovině mezi již dříve rozhodnutým případem a současným případem jako podmínkou aplikovatelnosti precedentu:¹⁰ *ratio decidendi* dřívějšího případu (precedentu) je možné aplikovat na nový případ pouze tehdy, pokud jsou relevantní skutkové okolnosti obou případů podobné. Podobnost je však považována za relativně tvárnou a manipulovatelnou vlastnost, protože záleží nejen na tom, jaké skutkové okolnosti dřívějšího případu vyhodnotí soud jako ty relevantní,¹¹ ale také na tom, do jak abstraktních či konkrétních kategorií je zařadí.¹² Důsledkem této flexibility je potom možnost odlišovat (*distinguish*) případy tam, kde se soudce chce vyhnout aplikaci konkrétního precedentu.¹³

⁴ Viz např. JACKSON, B. *Making Sense in Law: linguistic, psychological and semiotic perspectives*. Liverpool: Deborah Charles Publications, 1995; HYMES, D. On Communicative Competence. In: PRIDE, J. B. – HOLMES, J. (eds). *Sociolinguistics*. Harmondsworth: Penguin, 1972, s. 269–293; TIERSMA, P. *Legal Language*. Chicago: University of Chicago Press, 1999; STEVENSON, D. To Whom is the Law Addressed. *Yale Law and Policy Review*. 2005, Vol. 21, Iss. 1, s. 105–167; SMEJKALOVÁ, T. – ŠTĚPÁNKOVÁ, M. Law for Elites. *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*. 2019, roč. 59, č. 1, s. 47–68. V českém prostředí viz také SMEJKALOVÁ, T. Srozumitelnost práva. *Právník*. 2013, roč. 152, č. 5, s. 447–472.

⁵ Viz např. HUTTON, C. *Language, Meaning and the Law*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008, s. 65, nebo CAO, D. *Translating Law*. Clevedon: Multilingual Matters, 2007, s. 17.

⁶ Pragmatika jako část lingvistiky staví na tom, že význam je vždy utvářen v konkrétním komunikačním kontextu, ať už se bude jednat o písemný nebo mluvený projev. Viz např. GRICE, P. *Studies in the Way of Words*. 4. vydání. Harvard: Harvard University Press, 1989, 1991.

⁷ Problematice kontextu se podrobněji věnuje jiný text, který rovněž vznikl v rámci tohoto projektu, a sice SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. Exploring the Relation between the Indegree Centrality and Authority Score of a Decision and the Reason for which it was Cited: A Case Study. *Masaryk University Journal of Law and Technology*. 2021, roč. 15, č. 2, s. 225–246, doi:10.5817/MUJLT2021-2-4.

⁸ Viz například základní právněteoretická učební pomůcka HARVÁNEK, J. a kol. *Právní teorie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 228.

⁹ Například rozlišování odůvodnění rozhodnutí na *ratio decidendi* a *obiter dictum* v teorii, označování některých částí odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu přímo soudem jako „*obiter dictum*“ apod.

¹⁰ DUXBURXY, N. *The nature and authority of precedent*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 2, nebo KOZEL, R. The Scope of Precedent. *Michigan Law Review*. 2014, Vol. 113, No. 2, s. 188.

¹¹ SCHAUER, F. Precedent. *Stanford Law Review*. 1987, Vol. 39, No. 3, s. 571–605, s. 577.

¹² SMEJKALOVÁ, T. *Judikatura, nebo precedens?*, s. 855.

¹³ Viz obecně SCHAUER, F. *Precedent* nebo KOZEL, R. *The Scope of Precedent*.

Výraz judikatura nemá v českém právním prostředí jednotný význam a různí autoři ji proto vymezují různým způsobem, přičemž skutková podobnost se v těchto vymezeních objevuje jen ojediněle: Bobek et al. hovoří o judikatuře, která „*věcně dopadá na předmět*“ dalšího soudního rozhodování,¹⁴ Hanuš staví na „*skutkové a právní připodobnitelnosti*“.¹⁵

Spíše než na skutkové podobnosti se autoři při vymezování konceptu judikatury spoléhají na obecnější principy právní jistoty¹⁶ (konkrétně pak předvídatelnosti soudního rozhodování¹⁷) nebo důraz na koherenci právního systému,¹⁸ čemuž odpovídá například i konstrukce ustanovení § 13 občanského zákoníku.¹⁹ Pokusů o vymezení toho, co judikatura vlastně je a jakou normativní roli hraje v českém právním systému, je v českém prostředí celá řada, od obecnějších studií, snažících se postihnout práci s judikaturou jako celkem,²⁰ po dílčí diskuse o charakteristických rysech judikatury.²¹ Některé z těchto textů pak otevírají problém dekontextualizace, především v kontextu tzv. právních vět²² a jednotlivých stanovisek vrcholných soudních institucí.²³

Pokud budeme dovozovat legitimitu soudcovského dotváření práva (případně dokonce i soudcovské normotvorby) právě od rozhodování konkrétního případu, pak bude zřejmé, že jakákoli dekontextualizace a zobecňování (v kontextu užívání tzv. právních vět některými autory nazývané přímo „*zobecňovací obsesí*“ nebo „*normativněvětným fetišismem*“²⁴) může představovat problém i mimo tyto konkrétní situace: tam, kde se soud bude dovolávat dřívějšího soudního rozhodnutí učiněného v případě, jehož skutkové okolnosti nejsou podobné řešenému případu, můžeme diskutovat o tom, zda nenarušuje legitimitu takového soudního rozhodování.²⁵

¹⁴ BOBEK, M. et al. (eds). *Judikatura a právní argumentace*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2013, s. 180.

¹⁵ HANUŠ, L. K míře závaznosti soudní judikatury. In: *Olomoucké debaty mladých právníků – Sborník příspěvků*. 2009, 2 (Suppl.), s. 21–36.

¹⁶ Viz SMEJKALOVÁ, T. *Judikatura, nebo precedens?*, s. 859.

¹⁷ Viz např. ŠIMÍČEK, V. Předvídatelnost soudního rozhodování. *Jurisprudence*. 2004, č. 5, s. 7–11, nebo KÜHN, Z. *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře*. Praha: Karolinum, 2002, s. 284.

¹⁸ Jednotlicí funkce judikatury nejvyšších soudů je zdůrazňována celou řadou textů zabývajících se povahou judikatury, ať už půjde o relativně starý Zoulikův text (ZOULIK, F. Teoretické problémy sjednocování judikatury. *Právník*. 1970, sv. 109, s. 652–653) nebo aktuálnější zmínky Šimíčka (ŠIMÍČEK, V. Předvídatelnost soudního rozhodování. *Jurisprudence*. 2004, č. 5, s. 9) nebo Kühna, Bobka a Polčáka (viz KÜHN, Z. – BOBEK, M. – POLČÁK, R. (eds). *Judikatura a právní argumentace. Teoretické a praktické aspekty práce s judikaturou*. Praha: Auditorium, 2006, s. 51).

¹⁹ Toto ustanovení zní: „Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“

²⁰ Viz např. ŠÁMAL, P. – RAIMONDI, G. – LENAERTS, K. a kol. *Závaznost soudních rozhodnutí – vnitrostátní a mezinárodní náhledy*. Praha: Wolters Kluwer, 2018.

²¹ Viz například již citované publikace BOBEK, M. et al. (eds). *Judikatura a právní argumentace*, KÜHN, Z. *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře*, SMEJKALOVÁ, T. *Judikatura, nebo precedens?*, KRÁLÍK, L. *Tvorba a publikace judikatury*. *Právník*. 2018, roč. 157, č. 4, s. 320–332, nebo HANUŠ, L. *K míře závaznosti soudní judikatury*, s. 21–36.

²² Viz SMEJKALOVÁ, T. *Judikatura, nebo precedens?*, nebo SMEJKALOVÁ, T. *Právní věta a ratio decidendi*, s. 3–8.

²³ Viz KÜHN, Z. Stanoviska nejvyšších soudů: specifikum středoevropské právní kultury nebo komunistické reziduum. *Jurisprudence*. 2005, roč. 14, č. 4, s. 9–10; SMEJKALOVÁ, T. The Nature of Unifying Opinions of Czech Supreme Courts. In: *The Role and Place of Law in a Society Based on Knowledge*. Targu-Jiu, Romania: Targu-Jiu, Romania, 2009, nebo nejnověji BARÁKOVÁ, M. Stanoviska nejvyšších soudů: efektivní prostředek sjednocování judikatury nebo přežitek socialistické justice? *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2016, č. 2, s. 245–258.

²⁴ Viz POLČÁK, R. *Internet a proměny práva*, s. 232, nebo DAVID, L. *Co je precedent v rozhodnutích českých civilních soudů?*

²⁵ Viz SMEJKALOVÁ, T. *Judikatura, nebo precedens?*, s. 864.

Zatím poslední příspěvek do této české diskuse pak představuje nedávno publikovaná monografie Citační analýza judikatury,²⁶ která nejen že za pomoci metod síťové analýzy ukazuje, jak vypadá práce českých soudů s dřívějšími soudními rozhodnutími, ale zároveň se pokouší pro analytické účely od slova judikatura oprostít. Tato studie na citačních datech mj. ukazuje, jak hluboká je tato konceptuální nejasnost ohledně judikatury a její role v českém právním prostředí.

Zcela jistě by se dalo zjednodušeně říci, že odkazování na dřívější soudní rozhodnutí je vlastně pouze velmi volnou aplikací analogie v kontextu principu předvídatelnosti soudního rozhodování a principu legitimního očekávání, případně variantou argumentu (v právu rozpoznanou) autoritou. Nicméně samotná existence pojmu „judikatury“, komplexní snahy o jeho vysvětlení a prokázaná praktická nejasnost jeho konceptualizace náš právní systém staví před trvající otázky.

V českém právním prostředí tedy není shoda na tom, zda je třeba judikaturu považovat za zcela speciální koncept, který není úplně možné srovnávat s precedentem (byť občas i za precedent skoro označovaný²⁷) jako něčím, jehož aplikovatelnost je na skutkové podobnosti postavena, nebo zda náš právní systém chybuje v chápání role soudnictví v rámci dělby moci a přehlíží nutnost tuto věcnou podobnost mezi případy zvažovat předtím, než bude aplikován právní názor vyslovený ve dřívějším soudním rozhodnutí.

Skutková podobnost případů se však zdá být zásadní, neboť v případě, kdy by byla vybrána například jen část rozhodnutí odtržená od svého původního kontextu, může docházet ke značnému rozdílu mezi významem této části v jejím původním kontextu a jejím významem v novém rozhodnutí. V důsledku toho by pak judikatura mohla jen sotva plnit svou sjednocující funkci.

2. Citační síťová analýza v právu

Síťová analýza představuje přístup, který se v právním výzkumu těší v posledních letech zvýšenému zájmu, jak dokládá celá řada zahraničních studií, a to jak v prostředí *common law*,²⁸ tak v prostředí kontinentálních jurisdikcí,²⁹ a to specificky v oblasti citační analýzy

²⁶ Viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*.

²⁷ Viz např. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 19. 8. 2014, sp. zn. III. ÚS 879/14, které přímo hovoří o „precedenčních účincích“ svých rozhodnutí.

²⁸ FOWLER, J. H. et al. Network Analysis and the Law: Measuring the Legal Importance of Precedents at the U. S. Supreme Court. *Political Analysis*. 2007, č. 15, s. 324 an.; FOWLER, J. H. – JEON, J. The Authority of Supreme Court precedent. *Social Networks*. 2008, č. 30, s. 16–30; WHALEN, R. Legal Networks: The Promises and Challenges of Legal Network Analysis. *Michigan State Law Review*. 2016, s. 539 an.; HITT, M. Measuring Precedent in Judicial Hierarchy. *Law and Society Review*. 2016, Vol. 50, No. 1, s. 57 an.; ABRAMOWICZ, M. – TILLER, E. H. Citation to Legislative History: Empirical Evidence on Positive Political and Contextual Theories of Judicial Decision Making. *The Journal of Legal Studies*. 2009, Vol. 38, No. 2, s. 419 an.; NIBLETT, A. – YOON, A. H. Friendly Precedent. *William & Mary Law Review*. 2016, Vol. 57, s. 1789–1823.

²⁹ V evropském prostředí potom viz především DERLÉN, M. – LINDHOLM, J. Peek-A-Boo, It's Case Law System! Comparing the European Court of Justice and the United States Supreme Court from a Network Perspective. *German Law Journal*. 2017, č. 18, s. 647 an., nebo jiný text stejných autorů DERLÉN, M. – LINDHOLM, M. Goodbye van Gend en Loos, Hello Bosman? Using Network Analysis to Measure the Importance of Individual CJEU Judgments. *European Law Journal*. 2014, Vol. 20, No. 5, s. 667 an.; van KUPPEVELT, D. – van DIJCK, G. Answering Legal Research Questions About Dutch Case Law with Network Analysis and Visualization. In: *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2017: The Thirtieth Annual Conference*. 2017, s. 95 an.; HAEGEN, M. Van der. Building a Legal Citation Network: The Influence of the Court of Cassation on the Lower Judiciary. *Utrecht Law Review*. 2017, Vol. 13, No. 2, s. 365 an.; PANAGIS, Y. et al.

soudních rozhodnutí. Tento přístup byl již využit i pro popis a zkoumání českého právního prostředí, konkrétně citací dřívějších soudních rozhodnutí vrcholnými českými soudními institucemi.³⁰

Tato kvantitativní metoda na pomezí statistiky a teorie grafů oproti jiným metodám umožňuje zobrazovat a kvantifikovat nejen určité společenské jevy a jejich vlastnosti, ale také vztahy mezi nimi.³¹ Proto je ovlivňována jak vlastním datovým vzorkem a jeho vlastnostmi, tak metodou, kterou byl vzorek vybrán. Jednotlivé zkoumané jevy a vztahy mezi nimi pak tvoří tzv. síť.

V citační analýze jsou těmito zkoumanými jevy dokumenty (v právu tedy nejčastěji soudní rozhodnutí, ale obdobně se dají analyzovat třeba i patentové přihlášky³²) a vztahy mezi nimi jsou vyjádřeny právě prostřednictvím citací. Naši síť (podobně jako síť, se kterými pracují výše zmiňované zahraniční studie) tak tvoří jednotlivá soudní rozhodnutí a vztahy mezi nimi představují citace dřívějších rozhodnutí, která tato rozhodnutí obsahují. Pro naše účely tedy jednotlivá soudní rozhodnutí představují tzv. uzly (neboli vrcholy) sítě, citace jako spojení mezi dvěma soudními rozhodnutími potom představují tzv. hrany (neboli spojení).³³

V rámci síťové analýzy je možné používat celou řadu nejrůznějších ukazatelů, které jsou konstruovány právě na základě vzájemných vztahů mezi uzly a jejich hranami. V naší studii budeme pracovat jen s některými základními. Jedním ze základních ukazatelů, kterými je možné popsat vrchol, je tzv. stupeň vrcholu, neboli počet hran, které jsou spojeny s daným vrcholem. V případě, že je síť tzv. orientovaná, tedy pokud rozlišujeme mezi tím, odkud a kam hrana vede,³⁴ což je i případ naší citační sítě, je možné rozlišovat mezi vstupním a výstupním stupněm vrcholu.

Výstupním stupněm uzlu rozumíme v naší síti celkový počet citací dřívějších rozhodnutí, které se v daném rozhodnutí – uzlu – nachází. Pokud tedy rozhodnutí odkazuje na 10 dřívějších rozhodnutí, jeho výstupní stupeň je 10.

Vstupním stupněm uzlu pak rozumíme celkový počet citací takového uzlu jinými rozhodnutími. Pokud je tedy rozhodnutí citováno 150 dalšími rozhodnutími, jeho vstupní stupeň je 150.

Toto jsou nejjednodušší síťové ukazatele, na jejichž základě je potom možné posuzovat tzv. (stupňovou) centralitu uzlu v síti, která svědčí o určité prominenci uzlu v síti.

Giving Every Case Its (Legal) Due. The Contribution of Citation Networks and Text Similarity Techniques to Legal Studies in European Union Law. In: *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2017: The Thirtieth Annual Conference*. 2017, s. 59 an. V českém prostředí obdobná analýza proběhla nedávno. Viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*.

³⁰ Viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 137–224.

³¹ Viz např. NOOY, W. de – MRVAR, A. – BATAGELI, V. *Exploratory Social Network Analysis with Pajek: Revised and Expanded Edition for Updated Software*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018, s. 5 nebo blíže pak také WASSERMAN, S. – FAUST, K. *Social Network Analysis: Methods and Applications (Structural Analysis in the Social Sciences)*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.

³² Viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 74–75.

³³ Hranou však může být jakýkoli libovolně definovaný vztah mezi uzly. V kontextu citační analýzy je hranou právě citace. Naše síť je pak tzv. orientovaná: vztahy mezi jednotlivými uzly mohou být pouze jednostranné. V praxi to znamená, že soudní rozhodnutí vždy může citovat jen rozhodnutí, která byla vydána v minulosti. Hrany tedy vždy vedou od jednoho rozhodnutí k druhému zpět v čase.

³⁴ Citace dřívějšího rozhodnutí vždy vede od rozhodnutí, v němž se citace nachází, k rozhodnutí, které je citováno. Vztah mezi takto spojenými rozhodnutími je tedy v tomto smyslu orientovaný od konkrétního rozhodnutí k jinému dřívějšímu konkrétnímu rozhodnutí. Orientovanost je vlastnost jakékoli sítě, která vzniká v čase odkazy k něčemu, co se stalo v minulosti, a kde není možné (nebo nedává smysl) sledovat reciprocitu vztahů mezi uzly.

Fowler a Jeon,³⁵ a v návaznosti na ně prakticky všechny studie využívající síťovou analýzu pro výzkum citací soudních rozhodnutí,³⁶ pracují s premisou, že tím, že soud cituje nějaké soudní rozhodnutí, vyjadřuje subjektivní hodnocení daného citovaného rozhodnutí jako relevantního pro rozhodnutí daného případu. Pokud tedy v linii tohoto uvažování bude nějaké rozhodnutí citováno často, pak to svědčí o jeho relevanci nejen pro ta jednotlivá rozhodnutí, ale pro celý právní systém.

Přestože tato premisa byla zformulována v kontextu *common law*, studie v kontinentálním právním prostředí ji velice často automaticky přebírají a tato praxe je kritizována.³⁷ Jádrem této kritiky je, že nelze automaticky předpokládat, že v jednotlivých právních systémech hraje citace dřívějšího soudního rozhodnutí ekvivalentní roli. Zatímco tedy není problém využívat síťovou analýzu jako explorativní metodu pro poznání toho, jaký charakter skutečně má v daném právním systému judikatura, je třeba mít stále na paměti specifika daného systému a interpretaci zjištění jim podřizovat.

I přesto je možné v českém právním systému říci, že rozhodnutí, které bude mít vysoký vstupní stupeň (tj. bude citováno velkým množstvím jiných rozhodnutí) zřejmě bude ve velice obecné rovině právní systém ovlivňovat více než rozhodnutí, které má nulový vstupní stupeň.³⁸ V síťových analýzách se pak zpravidla používají komplexnější vážené ukazatele využívající např. iterativních algoritmů,³⁹ které umožňují komplexnější hodnocení jednotlivých rozhodnutí. S těmito komplexními ukazateli v českém právním prostředí pracují Harašta, Smejkalová, Novotná a kol.⁴⁰ Pro účely naší studie nám však postačí pouze vstupní centralita jednotlivých rozhodnutí (tj. jejich vstupní stupeň), která nám bude operacionalizovat určitou prominenci rozhodnutí v síti. Narážíme tím nejen na to, jak často je dané rozhodnutí citováno jinými rozhodnutími, ale také na to, že taková „prominentní“ rozhodnutí budou v důsledku toho i známější, častěji citovaná v dalších soudních rozhodnutích a potenciálně přebíraná do odborné literatury a podobně. A v důsledku této exponovanosti pak budou opět více známá, a tedy i mít potenciál k tomu být více citována. Jak uvádí např. Gerhardt a jak zdůrazňují i v českém kontextu Harašta, Smejkalová, Novotná a kol., „pravděpodobnost, že bude rozhodnutí citováno, se zvyšuje s tím, jak je rozhodnutí exponované, tedy i tím, jak často je citováno“.⁴¹

V naší studii tyto jednoduché ukazatele budeme používat především ke konstrukci citačních řetězců. Následně kvalitativní zkoumání nám navíc pak umožní ověřit, do jaké míry je tedy jednoduchý ukazatel vstupního stupně schopen reflektovat potenciální věcnou podobnost mezi citovanými rozhodnutími.

³⁵ FOWLER, J. H. – JEON, J. *The Authority of Supreme Court precedent*, s. 17.

³⁶ Viz poznámky č. 29 a 30 výše.

³⁷ Viz SMEJKALOVÁ, T. Importance of judicial decisions as a perceived level of relevance. *Utrecht Law Review*. 2020, Vol. 16, No. 1, s. 39–56, nebo FRANKENREITER, J. Network Analysis and the Use of Precedent in the Case Law of the CJEU – A Reply to Derlén and Lindholm. *German Law Journal*. 2017, Vol. 18, No. 3, s. 687–694.

³⁸ To, jak rozumět těmto a dalším ukazatelům a do jaké míry je vůbec možné například nějakou ukazatelnou „důležitost“ daného rozhodnutí operacionalizovat skrze centralitu takového rozhodnutí, je problematičtější otázka, na jejíž vysvětlení není v tomto textu prostor. Proto si dovolíme touto cestou pouze odkázat na text, který bude letos publikován a který se všemi těmito otázkami podrobně zabývá. Viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 141–163. Pro účely tohoto textu je možné tyto potenciální problémy nebrat v úvahu, protože síťovou analýzu v našem případě používáme čistě pro generaci náhodných citačních řetězců, jak je vysvětleno níže.

³⁹ Viz například algoritmus HITS. KLEINBERG, J. M. Authoritative sources in a hyperlinked environment. *Journal of the ACM (JACM)*. 1999, Vol. 46, No. 5, s. 604–632.

⁴⁰ HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 209 an.

⁴¹ *Ibidem*, s. 158. Dále odkazují na GERHARDT, M. J. *The Power of Precedent*. Oxford: Oxford University Press, 2008, s. 109.

Výzkum ale také ukazuje, že častěji citovaná rozhodnutí jsou taková, která se vztahují k obecnějším, principiálním otázkám, často procesního charakteru.⁴² Z těchto úvah pak na teoretické úrovni vyplývá, že rozhodnutí, která jsou citována méně, by měla být taková, která si soudce vybírá proto, že se skutečně hodí pro jeho argumentaci.⁴³ Tento předpoklad budeme v této studii ověřovat.

Ač je většina výše odkazovaných studií primárně kvantitativního charakteru, lze se ojediněle setkat i s takovými, které preferují kombinovaný přístup a vyzdvihují přínos citační sítové analýzy jako součásti širšího zkoumání. Olsen a Kücküksu⁴⁴ tak například nejprve využívají citační analýzu k tomu, aby identifikovali nejcitovanější rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva vztahující se ke článku 14 Evropské úmluvy o lidských právech a až pak pokračují klasickou analýzou vlastních textů takto identifikovaných rozhodnutí. Vzdáleně podobný přístup jsme pro účely této studie zvolili i my.

3. Metodologie

Přestože se zdá, že se česká praxe kloní k tomu, že „*dekontextualizace, tedy oprostění soudem dotvořené normy od faktů, nepůsobí žádné problémy*“,⁴⁵ objevují se v české odborné literatuře hlasy, které naopak upozorňují, že tomu tak nemusí být.⁴⁶ Tyto texty však obsahují pouze anekdotické důkazy toho, že soudy při aplikaci nějakého dřívějšího rozhodnutí ignorují otázku podobnosti skutkového základu případů, jsou tedy založeny na předchozí znalosti autorů těchto textů o konkrétních případech dekontextualizace.

Naším cílem je na nezávisle generovaném vzorku rozhodnutí popsat, zda a jak k této dekontextualizaci dochází: zda jsou si citovaná rozhodnutí vlastně podobná a do jaké míry se tedy v českém prostředí posouvá při práci s judikaturou podobnost skutkového základu. To znamená, že nás bude zajímat jak podobnost skutkového základu mezi rozhodnutími, která se citují, tak to, zda a jak se soudy na tuto skutkovou podobnost zaměřují a jak s ní pracují.

Vzorek, se kterým budeme pracovat, se skládá z 48 rozhodnutí seřazených do 11 citačních řetězců. Protože budeme pracovat se sítovou analýzou a hodnotami jednotlivých rozhodnutí v síti, bude nás také zároveň zajímat, zda hodnota vstupního stupně citovaných rozhodnutí (viz výše) může sloužit jako indikátor toho, zda bude citované rozhodnutí spíše podobnější nebo vzdálenější skutkovému základu rozhodnutí, které jej cituje.

⁴² Například Harašta, Smejkalová, Novotná a kol. v českém citačním prostředí identifikovali jako „nejprominentnější“ tematický cluster, který spojují tvrzení o roli Ústavního soudu v systému českého soudnictví. Viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 214–217.

⁴³ Tento předpoklad (především jeho druhá část) je však také závislý nejen na znalostech konkrétních soudců, ale i na vyhledávacích algoritmech, které používají systémy, v nichž soudce daná rozhodnutí vyhledává. Problematika faktorů potenciálně ovlivňujících volbu soudce citovat nějaké konkrétní rozhodnutí je podrobněji diskutována v kontextu tzv. optimální relevance jako vedoucího kognitivního mechanismu jakékoli lidské volby v SMEJKALOVÁ, T. *Importance of judicial decisions as a perceived level of relevance*, s. 39–56.

⁴⁴ OLSEN, H. P. – KÜCKÜKSU, A. Finding hidden patterns in ECtHR's case law: On how citation network analysis can improve our knowledge of ECtHR's Article 14 practice. *International Journal of Discrimination and the Law*. 2017, Vol. 17, No. 1, s. 4–22.

⁴⁵ BOBEK, M. et al. (eds). *Judikatura a právní argumentace*, s. 109, poznámka pod čarou č. 32.

⁴⁶ Viz DAVID, L. *Co je precedent v rozhodnutích českých civilních soudů?*, POLČÁK, R. *Internet a proměny práva*, SMEJKALOVÁ, T. *Právní věta a ratio decidendi*, SMEJKALOVÁ, T. *Judikatura, nebo precedens?*, s. 852, nebo nejnověji TVRDIKOVÁ, L. *Důležitost kontextu při používání judikatury*.

3.1 S jakými soudními rozhodnutími pracujeme a odkud pocházejí?

Všechna rozhodnutí, se kterými pracujeme, pochází z *korpusu rozhodnutí vrcholných soudů* (*Czech Court Decision Corpus „CzCDC 1.0“*)⁴⁷ tak, jak byl vytvořen v rámci již skončeného projektu Exaktní hodnocení aplikační relevance judikatury,⁴⁸ a jehož citační data jsou popsána a publikována jako ucelený citační dataset na GitHub.⁴⁹ Tento korpus obsahuje:

- Rozhodnutí Ústavního soudu vydaná mezi 1. 1. 1993 a 30. 9. 2018 a jejich odhadovaná úplnost je cca 99,5 %.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaná mezi 1. 1. 1993 a 30. 9. 2018 a jejich odhadovaná úplnost je cca 91 %.
- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu vydaná mezi 1. 1. 2003 a 30. 9. 2018 a jejich odhadovaná úplnost je cca 99,9 %.⁵⁰

Texty identifikovaných rozhodnutí pak pocházejí přímo z databází jednotlivých soudů⁵¹ tak, jak jsou dostupné online.

Citační řetězce jsme sestavili tak, že jsme nejprve identifikovali ta rozhodnutí, u kterých budou citační řetězce končit, tedy ke kterým budou citační řetězce směřovat. Ač by se mohlo zdát, že takto vlastně „začínáme od konce“, důvod tohoto výběru je prostý: jak podrobněji vysvětlujeme níže, v této studii se soustředíme na vstupní stupeň vybíraných rozhodnutí a mimo jiné zkoumáme vztah této hodnoty k tomu, zda jsou při citacích soudních rozhodnutí zohledňovány jejich skutkové základy. Potřebujeme tedy nejprve identifikovat rozhodnutí, která jsou citována jinými rozhodnutími, a od nich odvíjet další hledání těchto jiných rozhodnutí.

Rozhodnutí, ke kterým budou citační řetězce směřovat, jsme tedy vybrali tak, že jsme nejprve identifikovali všechna rozhodnutí z výše uvedeného *korpusu rozhodnutí vrcholných soudů*, která obsahují klíčové slovo „azyl“, a to včetně jeho různých gramatických podob. Toto klíčové slovo obsahuje celkem 12 702 soudních rozhodnutí nacházejících se v tomto korpusu.⁵² Mezi těmito rozhodnutími jsme nejprve vybrali 5 rozhodnutí, k nimž naše řetězce budou směřovat. Tato rozhodnutí jsme vybírali na základě jejich vstupních stupňů, a to tak, že jsme nejprve vybrali první tři, která mají nejvyšší vstupní stupeň.

⁴⁷ Viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 83–92. Vlastní data jsou pak volně dostupná zde: NOVOTNÁ, T. – HARAŠTA, J. *Czech Court Decisions Corpus (CzCDC 1.0)*, LINDAT/CLARIAH-CZ digital library at the Institute of Formal and Applied Linguistics (ÚFAL), Faculty of Mathematics and Physics, Charles University. 2019. Dostupný z: <<http://hdl.handle.net/11372/LRT-3052>>.

⁴⁸ Exaktní hodnocení aplikační relevance judikatury (GA17-20645S) je projekt financovaný Grantovou agenturou ČR, který probíhal v letech 2017–2020. Celá tato studie, včetně podrobného vysvětlení toho, jak byla data získána, jaká je jejich úplnost a jaké základní informace o českém citačním prostředí viz HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*.

⁴⁹ Viz HARAŠTA, J. – NOVOTNÁ, T. – ŠAVELKA, J. *Citation Data of Czech Apex Courts*. : arXiv:2002.02224, 2020. 7 s. ISSN 2331-8422. Vlastní dataset citačních dat je dostupný na GitHub: <<https://github.com/czech-case-law-relevance/czech-court-citations-dataset>>.

⁵⁰ Vznik a obsah tohoto korpusu je podrobně popsán v HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 81–133.

⁵¹ Viz NALUS (nalus.usoud.cz), Nejvyšší soud (nsoud.cz) a Nejvyšší správní soud (nssoud.cz).

⁵² Jsme si vědomi toho, že tento způsob potenciálně vyřadí taková související rozhodnutí, která vyhledávané slovo parafrázuji, pro účely našeho zkoumání je však možné s tímto omezením pracovat – cílem není úplnost, ale předpoklad tematické omezenosti.

O takových rozhodnutích víme, že jsou velice hojně citována, a je tedy velká pravděpodobnost, že kolem sebe mají kapacitu utvořit početnější síť, v rámci níž bude možné vytvořit citační řetězce. Zbývající dvě rozhodnutí byla vybrána na základě průměrného a mediánového vstupního stupně. Kolem těchto rozhodnutí je již síť výrazně menší. Tato rozhodnutí, jejich vstupní stupně a zkratkové označení, které pro ně budeme používat ve vlastní analýze, shrnuje tabulka 1.

Tabulka 1: Rozhodnutí první úrovně a jejich vstupní stupeň

Rozhodnutí	Vstupní stupeň	Pořadí vstupního stupně	Zkratka
1 Azs 13/2006-39	1991	Nejvyšší vstupní stupeň	Azyl 1
3 Azs 33/2004-98	589	Druhý nejvyšší vstupní stupeň	Azyl 2
2 Azs 92/2005-58	492	Třetí nejvyšší vstupní stupeň	Azyl 3
3 Azs 77/2004	9	Průměrný vstupní stupeň	Azyl průměr
3 As 84/2013	2	Mediánový vstupní stupeň	Azyl median

3.2 Jak jsou zkonstruovány citační řetězce?

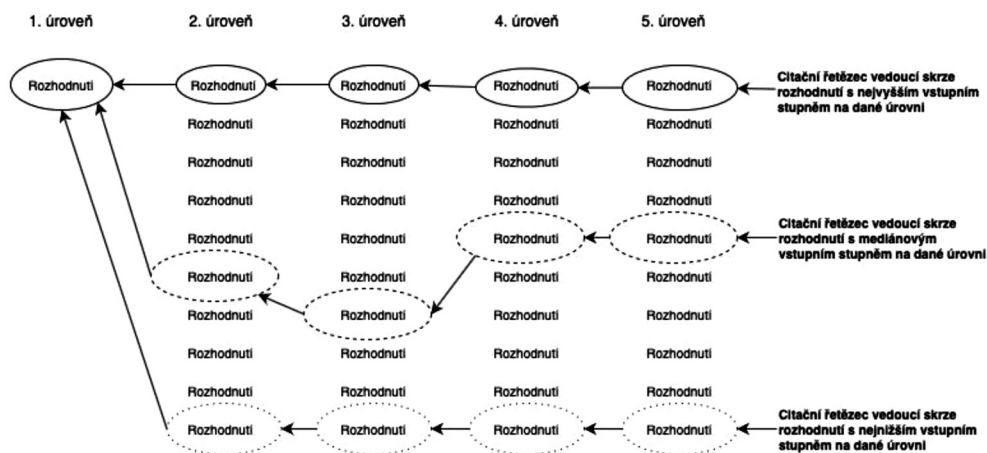
Ke každému z těchto pěti rozhodnutí (budeme o nich hovořit jako o rozhodnutích první úrovně) jsme na základě citací vygenerovali zvlášť z *korpusu rozhodnutí vrcholných soudů* čtyři další množiny rozhodnutí, které budou sloužit jako určité úrovně, kterými povedeme naše citační řetězce.

Nejprve jsme tedy získali množinu všech rozhodnutí, která citují dané rozhodnutí první úrovně. Této množině říkáme rozhodnutí druhé úrovně. Následně jsme identifikovali množinu rozhodnutí, která citují alespoň jedno rozhodnutí této druhé úrovně. Této množině říkáme rozhodnutí třetí úrovně. Takto jsme pokračovali dále, až bylo takových úrovní vytvořeno celkem pět.⁵³ Napříč těmito úrovněmi je tedy možné vést citační řetězce: rozhodnutí na 5. úrovni bude citovat nějaké rozhodnutí 4. úrovně, to bude citovat nějaké rozhodnutí 3. úrovně, to zase nějaké rozhodnutí 2. úrovně, které bude citovat jedno z rozhodnutí 1. úrovně.

V tomto bodě vstupuje do výběru konkrétních rozhodnutí, která budou tvořit jeden z oněch 11 citačních řetězců, jejich vstupní stupeň. Jak bylo uvedeno výše, vstupní stupeň rozhodnutí odpovídá tomu, kolik rozhodnutí jej cituje. Rozhodnutí s vyšším vstupním stupněm jsou tedy ta, která jsou více citována, a tedy se budou napříč judikaturou jevit (zjednodušeně řečeno) jako prominentnější, tedy potenciálně více viditelná. V linii Gerhardtova tvrzení výše je tedy pravděpodobné, že více citovaná rozhodnutí budou i v budoucnosti v důsledku toho citována častěji, což potenciálně otvírá možnost tomu, že budou citována bez toho, že by soud jakkoli ověřoval skutkovou podobnost mezi jeho případem a známým případem, pokud tam identifikuje jakoukoli jinou spojitost. V linii tohoto uvažování by tedy rozhodnutí v řetězci vytvořeném z rozhodnutí s vyšším vstupním stupněm měla pravděpodobně vykazovat vyšší skutkovou odlišnost.

⁵³ Tato rozhodnutí již vybíráme ze všech rozhodnutí, která máme k dispozici, nikoli pouze z korpusu, který nám vznikl na základě vyhledávání klíčového slova. Výběr klíčového slova „azyl“ by nám potenciálně mohl omezit naše citační řetězce pouze na judikaturu Nejvyššího správního soudu. Tomu jsme se chtěli vyhnout, proto jsme citační řetězce tvořili již ze všech rozhodnutí, nikoli jen z těch obsažených ve vytvořeném korpusu.

Při konstrukci citačních řetězců proto budeme zohledňovat jak vstupní stupeň rozhodnutí, která daný řetězec budou tvořit, tak reálnou citační vazbu mezi rozhodnutími v daném řetězci. Ke každému z prvních tří rozhodnutí první úrovně – tedy k rozhodnutím Azyl 1 (1 Azs 13/2006-39), Azyl 2 (3 Azs 33/2004-98) a Azyl 3 (2 Azs 92/2005-58) dle tabulky 1 výše – budeme vždy konstruovat tři citační řetězce: skrze rozhodnutí s nejvyšším vstupním stupněm na jednotlivých úrovních, skrze rozhodnutí s mediánovou hodnotou vstupního stupně a skrze rozhodnutí s nejnižší hodnotou vstupního stupně.⁵⁴ Kolem rozhodnutí první úrovně, která byla vybrána na základě svého průměrného a mediánového vstupního stupně – tedy rozhodnutí Azyl průměr (3 Azs 77/2004) a Azyl median (3 As 84/2013) dle Tabulky 1 výše – jsou sítě relativně malé, proto jsme k nim zkonstruovali vždy jen jeden řetězec, a to skrze rozhodnutí s mediánovým vstupním stupněm.

Obrázek 1: Konstrukce citačních řetězců dle vstupního stupně rozhodnutí

Způsob konstrukce citačních řetězců shrnuje Obrázek 1. Posloupnost citačního řetězce začíná vždy na 5. úrovni. Citační řetězec, který povede skrze rozhodnutí s nejvyššími – maximálními – vstupními stupni na jednotlivých úrovních, zkonstruujeme tak, že v množině tzv. 5. úrovně identifikujeme rozhodnutí, které má z celé této množiny nejvyšší vstupní stupeň. Pokračujeme tak, že v množině rozhodnutí 4. úrovně opět identifikujeme to rozhodnutí, které má nejvyšší vstupní stupeň. Tento proces opakujeme s dalšími úrovněmi tak, až se takto dostaneme k rozhodnutí 1. úrovně. Takto tedy získáme citační řetězec, ve kterém rozhodnutí 5. úrovně cituje rozhodnutí 4. úrovně, které cituje rozhodnutí 3. úrovně, které cituje rozhodnutí 2. úrovně, které cituje rozhodnutí 1. úrovně, a ve kterém všechna tato rozhodnutí mají v daných množinách (tedy na jednotlivých úrovních) vždy nejvyšší vstupní stupeň. Obdobně pak postupujeme v případech, kdy určujícím prvkem není nejvyšší vstupní stupeň, ale střední hodnota (medián) vstupního stupně nebo nejnižší (minimální) vstupní stupeň. Pokud střední nebo nejnižší hodnotu sdílí

⁵⁴ V případech, kdy střední a nejnižší hodnotu bude sdílet více rozhodnutí, vybereme z nich pro účely naší studie rozhodnutí náhodně.

více rozhodnutí, vybereme z něj náhodně. Rozhodnutí, která jsme takto identifikovali, a řetězce z nich vytvořené shrnuje tabulka 2.

Tabulka 2: Přehled jednotlivých citačních řetězců

Název řetězce	Úroveň 1		Úroveň 2		Úroveň 3		Úroveň 4		Úroveň 5	
	Vstupní stupeň		Vstupní stupeň		Vstupní stupeň		Vstupní stupeň		Vstupní stupeň	
Azyl 1	1 Azs 13/2006-39	max	3 Azs 89/2007-68	8 Azs 23/2008	5 Azs 74/2008-88	5 Azs 66/200-70				
			30	33	5	186				
	1991	median	3 Azs 35/06-104	7 Ans 15/2012-17	29 Cdo 5069/2015	33 Cdo 4050/2016				
			42	5	12	0				
		min	1 Azs 43/2009-66	3 Azs 29/2010-63	3 Azs 6/2011-96	4 Azs 3/2012-17				
			15	4	63	0				
Azyl 2	3 Azs 33/2004-98	max	1 As 9/2009-86	Pl. ÚS 17/10-2	I. ÚS 4019/13-1	I. ÚS 1565/14-1				
			5	44	20	79				
	589	median	8 Aps 8/2007-90	6 Afs 46/2014-39	2 Ads 126/2014-79	2 As 107/2017				
			10	12	3	0				
		min	6 Ads 113/2009-43	7 Afs 1/2007-64	5 Azs 248/2017-35	10 Azs 316/2017-35				
			11	130	2	0				
Azyl 3	2 Azs 92/2005-58	max	2 As 69/2008-148	IV. ÚS 2170/08-1	III. ÚS 1976/09-1	Pl. ÚS 29/11-1				
			23	52	18	1362				
	492	median	4 As 3/2008-78	1 Ans 7/2012-43	1 Afs 362/2016-36	7 Afs 68/2017-36				
			332	1	4	0				
		min	4 As 3/2008-78 ⁵⁵	2 As 97/2016	1 As 343/2017-45	28 Cdo 729/2018				
			332	3	1	0				
Azyl průměr	3 Azs 77/2004	median	5 Azs 6/2010-107	7 Azs 79/2009-84	3 Azs 56/2012	2 Azs 220/2014				
	9		60	131	3	0				
Azyl median	3 As 84/2013	median	5 Azs 209/2016	2 Azs 273/2016-43	2 Azs 331/2017-33	2 Azs 365/2017-26				
	2		2	3	4	1				

Tabulka 2 pro informaci obsahuje i hodnoty vstupních stupňů jednotlivých rozhodnutí. Tato hodnota je vždy přidána na řádek pod spisovou značku, případně číslo jednací, daného rozhodnutí. Vidíme tedy, že rozhodnutí 1 Azs 13/2006-39 na prvním řádku má vstupní stupeň 1991, což znamená, že jej citovalo 1991 dalších rozhodnutí. Rozhodnutí 3 As 84/2013 citovala jen 2 další rozhodnutí, proto má vstupní stupeň 2.

Tyto řetězce jsou pojmenovány podle svých prvoúrovňových rozhodnutí (Azyl 1, Azyl 2, Azyl 3, Azyl průměr a Azyl median) a informace o vstupním stupni průchodu (zkratka max pro nejvyšší vstupní stupeň, median pro střední hodnotu vstupního stupně a min pro nejnižší vstupní stupeň). Například řetězec Azyl 1 max (první řádek naší tabulky) tedy vypadá následovně: Rozhodnutí 5 Azs 66/2008-70 (tedy rozhodnutí páté úrovně) cituje rozhodnutí 5 Azs 74/2008-88 (čtvrtá úroveň), které cituje rozhodnutí 8 Azs 23/2008 (třetí úroveň), to zas cituje rozhodnutí 3 Azs 89/2007-68 (druhá úroveň), které cituje rozhodnutí první úrovně 1 Azs 13/2006-39.

⁵⁵ Jen pro zajímavost a pro doplnění provázanosti našich řetězců: Toto rozhodnutí je dalším rozhodnutím ve věci, po rozsudku čj. 4 As 3/2008-42, který byl zrušen Ústavním soudem v rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 2170/08-1 (rozhodnutí 3. úrovně citačního řetězce Azyl 3 max).

3.3 Proč by mělo záležet na vstupním stupni rozhodnutí v citačních řetězcích? (Vztah vstupního stupně rozhodnutí v řetězci a podobnosti mezi skutkovými základy citovaných rozhodnutí)

Rozhodnutí, které má vyšší vstupní stupeň, je pravděpodobně v celé síti „viditelnější“ a zafunguje tedy určitá varianta *mere exposure* efektu. Řetězce tedy konstruujeme na základě vstupního stupně proto, že stavíme na předpokladu, že u rozhodnutí s vyšším vstupním stupněm bude pravděpodobně docházet k většímu rozptylu mezi skutkovou podobností mezi citovaným rozhodnutím a rozhodnutím, které jej cituje. Tento předpoklad vychází jednak z již zmiňovaného Gerhardtova tvrzení, že pravděpodobnost, že bude rozhodnutí citováno, se zvyšuje s tím, jak často je citováno,⁵⁶ jednak z toho, že taková rozhodnutí mohou být i zohledňována v odborné literatuře nebo při výuce, což jim rovněž zvyšuje viditelnost. Z této úvahy pak vyplývá, že rozhodnutí s nižším vstupním stupněm v rámci námi definovaného průchodu by měla být citována rozhodnutími jim skutkově podobnějšími, protože jsou v síti méně prominentní, a tedy potenciálně i méně známá, a soudce si je vybírá proto, že se skutečně hodí pro jeho argumentaci.⁵⁷

Pro účely naší studie za „nízký“ považujeme vstupní stupeň menší a roven 10, za „vysoký“ pak vstupní stupeň větší nebo roven 50. Z Tabulky 2 výše tak také vyplývá, že 21 rozhodnutí má nízký vstupní stupeň, vysoký stupeň pak 12 rozhodnutí. Vidíme také, že rozptyl možných hodnot tvořících vysoký vstupní stupeň je opravdu velký – od 63 po 1991.

Vzhledem k tomu, že citační analýza českého prostředí práce se soudními rozhodnutími ukazuje, že v ní převažuje tendence odkazovat na více než jedno soudní rozhodnutí⁵⁸ a že soudy mají tendenci podepírat odkazy na judikaturu jednotlivé argumentační kroky, je třeba předpokládat, že citovaná rozhodnutí tvoří určitou skládačku a není vyloučeno, že naše výše uvedeným způsobem sestavené citační řetězce budou sledovat v daném rozhodnutí nějaké okrajové téma. Nicméně i zde je možné předpokládat, že budeme-li sledovat citační řetězec po maximálních vstupních stupních citovaných rozhodnutí, bude se jednat spíše o odkazy obecnějšího principiálního nebo procesního rázu, a u nižších hodnot vstupních stupňů by citovaná rozhodnutí měla být skutkově bližší. Cílem tohoto textu je tedy analyzovat výše uvedeným způsobem zkonstruované řetězce co do podobnosti skutkových okolností případů.

V návaznosti na výše uvedené je pak možné formulovat následující hypotetické tendence, jejichž projevy budeme v řetězcích ověřovat:

- 1) Rozhodnutí s nízkým vstupním stupněm budou skutkově podobná rozhodnutím, která je citují.

⁵⁶ GERHARDT, M. J. *The Power of Precedent*, s. 109.

⁵⁷ Tento předpoklad (především jeho druhá část) je však také závislý nejen na znalostech konkrétních soudců, ale i na vyhledávacích algoritmech, které používají systémy, v nichž soudce daná rozhodnutí vyhledává. Problematika faktorů potenciálně ovlivňujících volbu soudce citovat nějaké konkrétní rozhodnutí je podrobněji diskutována v kontextu tzv. optimální relevance jako vedoucího kognitivního mechanismu jakékoli lidské volby v SMEJKALOVÁ, T. *Importance of judicial decisions as a perceived level of relevance*, s. 39–56. Problematiku strategií, které využívají právní informační systémy při vyhledávání judikatury, pak podrobně analyzuje Harašta. Viz HARAŠTA, J. Srovnávací studie právních informačních systémů: rozdíly mezi systémy při využití různých vyhledávacích strategií. *Revue pro právo a technologie*. 2020, č. 22, s. 219–260.

⁵⁸ HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 165–169. Teoreticky pak také viz SMEJKALOVÁ, T. Odkazy na soudní rozhodnutí a symbolická hodnota informace. *Jurisprudence*. 2013, č. 8, s. 3–9.

- 2) Řetězce zkonstruované napříč rozhodnutími s minimálním vstupním stupněm na jednotlivých úrovních budou kompaktnější co do skutkové podobnosti než řetězce zkonstruované napříč rozhodnutími s nejvyšším vstupním stupněm na jednotlivých úrovních.

Zvolená metoda nám na jednu stranu umožní odhlédnout od potenciální subjektivity ve výběru rozhodnutí, se kterými pracujeme, na druhou stranu má ale určitá omezení. Sledování citačního průchodu dle vstupního stupně může při přítomnosti více citací v jednom rozhodnutí (což je, jak bylo uvedeno výše, běžná česká praxe) vést k tomu, že vytvoříme řetězec založený na různých tématech, protože, jak bylo řečeno výše, citace judikatury v českých soudních rozhodnutích často spíše připomínají skládačku: komplexita případu vede soud k tomu, že se u každé dílčí otázky bude nejspíše chtít opírat o cokoli, co prokáže kontinuitu a koherenci v jeho rozhodování. V praxi právě k tomuto slouží odkazy na dřívější soudní rozhodnutí.

Potvrdí-li se však i přes to tyto hypotetické tendence, pak budeme mít důkaz o tom, že se v rámci celé této citační skládačky vedle citací obecných a známých rozhodnutí soudy aktivně zajímají i o skutkovou podobnost rozhodnutí, která citují, a tedy že tuto věcnou podobnost vnímají jako relevantní při odůvodňování svého rozhodnutí.

Pokud se tyto tendence nepotvrdí, pak máme za to, že bude takovou skutečnost možné interpretovat v kontextu již jiných zjištění o české judikatuře jako další potvrzení určité náhodnosti a nesystematičnosti, se kterou české soudy k práci s judikaturou přistupují, o níž v náznacích hovoří dosavadní výzkum.⁵⁹

3.4 Jak budeme postupovat při analýze textů soudních rozhodnutí?

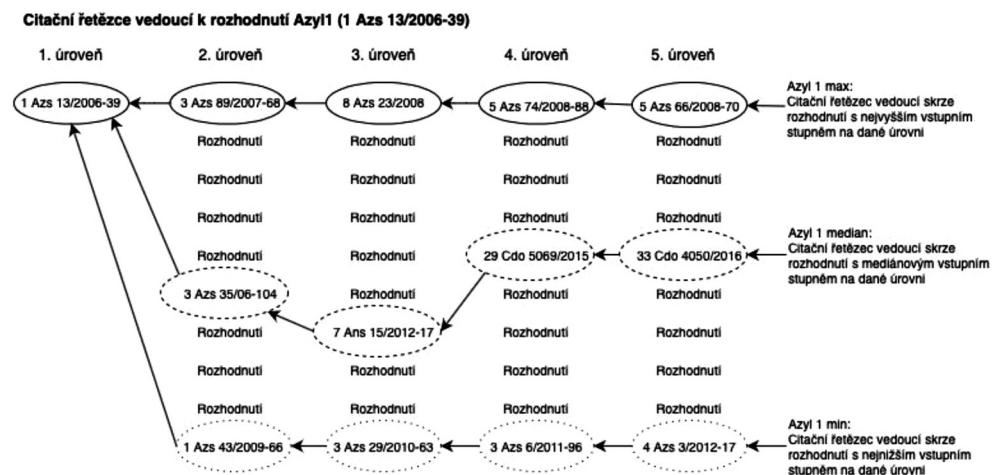
Pro účely zkoumání skutkové podobnosti je nejprve nutné analyzovat texty jednotlivých rozhodnutí a věnovat pozornost jednak informacím o jejich skutkovém základu, jednak kontextu, v němž se nachází citace dalšího rozhodnutí v řetězci:

- Pro účely sledování posunu ve skutkovém základu rozhodnutí je poté třeba sledovat podobnost především mezi rozhodnutím 5. úrovně a rozhodnutím 1. úrovně. Zároveň je třeba zohledňovat, zda v rámci citačního řetězce případně nedošlo k výslovnému odlišení citovaného rozhodnutí.
- V každém citačním řetězci pak budeme také sledovat, v jakém kontextu se citace dalšího rozhodnutí objevuje, z jakého důvodu ji soud používá a čeho se tím dovolává.

Aby bylo patrné, o jakém místě v citačním řetězci mluvíme, budeme při popisu jednotlivých citačních řetězců odkazovat na jednotlivá rozhodnutí nejen prostřednictvím jejich spisových značek nebo čísel jednacích, ale i prostřednictvím již zmiňovaných zkratk (Azyl 1, Azyl 2, Azyl 3, Azyl průměr, Azyl median) a místa, kde se v daném citačním řetězci nacházejí (1., 2., 3., 4. nebo 5. úroveň). Jednotlivé řetězce tak budou vždy popisovány a analyzovány jako cesty od rozhodnutí na 5. úrovni skrze 4., 3. a 2. úroveň až k rozhodnutí na 1. úrovni.

⁵⁹ HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 225–233.

Například tedy o rozhodnutí 7 Ans 15/2012-17 budeme hovořit jako o „Rozhodnutí Azyl 1 median 3“, protože se nachází na 3. úrovni v řetězci vedoucím k rozhodnutí Azyl 1 skrze rozhodnutí s mediánovým vstupním stupněm, o rozhodnutí 3 Azs 6/2011-96 pak jako „Azyl 1 min 4“, protože se nachází na 4. úrovni v řetězci vedoucím k rozhodnutí Azyl 1 skrze rozhodnutí s minimálním vstupním stupněm. Obrázek 2 pak názorně ukazuje místa těchto rozhodnutí v citačních řetězcích vedoucích k rozhodnutí „Azyl 1“, tedy rozhodnutí 1 Azs 13/2006/39.

Obrázek 2: Příklad konkrétního řetězce včetně rozhodnutí

4. Analýza a diskuse

Námi zvolená metoda výběru rozhodnutí, která budou zařazena do citačních řetězců, nám umožnila zkonstruovat i takové citační cesty, které by se při vlastním čtení rozhodnutí nemusely jevit jako intuitivní. Díky síťovému ukazateli vstupního stupně, kterým jsme se řídili při výběru rozhodnutí z jednotlivých úrovní, se nám do citačních řetězců dostala i rozhodnutí, na která soudy odkazují v textech rozhodnutí poněkud „okrajově“. Typicky je tato „okrajová citace“ reflektovaná v kroku ze druhé na první úroveň v řetězcích vedoucích k rozhodnutím Azyl 1, 2 a 3: Když se na první úrovni nachází rozhodnutí s vysokým vstupním stupněm, jako je tomu u těchto rozhodnutí, je pravděpodobné, že tato jeho charakteristika je následkem toho, že obsahuje nějakou obecnější úvahu především procesního charakteru.⁶⁰ Pokud tomu tak je, pak je zřejmé, že minimálně citační krok ze druhé na první úroveň umožní poměrně velký tematický skok.

Z našich citačních řetězců je tedy vidět, že určitá nezávislost výběru, se kterou jsme při jejich sestavování pracovali, vedla k tomu, že vedou skrze rozhodnutí, která se nemusí

⁶⁰ V rámci nizozemské studie nejcitovanějších rozhodnutí nizozemského Nejvyššího soudu bylo naznačeno, že je nepřekvapivé, že nejcitovanější rozhodnutí budou ta, která budou vyjasňovat procedurální otázky. Viz WINKELS, R. – RUYTER, J. de. *Survival of the Fittest: Network Analysis of Dutch Supreme Court Cases*. In: PALMIRANI, M. et al (eds). *AICOL Workshops 2011, LNAI 7639*, s. 106–115, Berlin – Heidelberg: Springer Verlag, 2012, s. 111.

nutně vztahovat k jádru řešené věci. Citační řetězce tak zahrnují i rozhodnutí, jejichž citace se objevují pouze v částech týkajících se posuzování přijatelnosti, respektive přípustnosti daného podání, přičemž přijatelnost/přípustnost nutně nemusí být důvod k odmítnutí daného podání, nebo rozhodnutí, se kterými soud vlastně reálně nepracuje a pouze je doplňuje do seznamu rozhodnutí, kterými prokazuje existenci ustálené judikatury, na kterou se odvolává. V těchto případech je tedy možné očekávat, že k dekontextualizaci – tedy k nepodobnosti mezi skutkovým stavem daného rozhodnutí a citovaného rozhodnutí – bude docházet. Zároveň také dochází k situacím, kdy se do citačních řetězců dostala rozhodnutí, která soud používá jako argumentační příklady opaku (například v řetězci Azyl 1 max rozhodnutí 5. úrovně výslovně odlišuje věcný základ svého rozhodování od věcného základu rozhodnutí 4. úrovně; podobně viz také odlišování rozhodnutí 4. úrovně v řetězci Azyl 2 max nebo Azyl median) nebo se objevuje v argumentaci soudu jen proto, že s nimi pracují účastníci řízení ve svých podáních.

Pokud bychom tedy měli porovnávat skutkovou podobnost mezi 5. a 1. úrovní v jednotlivých citačních řetězciích a vysledovat posun, ke kterému může dojít, vyplývá z našich citačních řetězců následující.

V řetězciích vedoucích k rozhodnutí Azyl 1 je možné vysledovat rámcovou podobnost pouze tehdy, kdy se rozhodnutí 5. úrovně vztahují k problematice azylu a mezinárodní ochrany. Citační řetězec Azyl 1 max sleduje skutkově velmi podobná témata a vzhledem ke specifčnosti (udělování mezinárodní ochrany osobám z Kazachstánu, které praktikují tzv. čistý islám) patří mezi věcně nejkoherentnější řetězce v naší studii. Rozhodnutí 1. úrovně, ke kterému celý citační řetězec směřuje, je však rozhodnutí Azyl 1 max 2 (3 Azs 89/2007-68), které je citováno v kontextu, kde se Nejvyšší správní soud vypořádává s tím, zda je kasační stížnost přijatelná. Přímou tvrdí, že toto rozhodnutí je „precedentní“ a vychází z informací, které má toto rozhodnutí v právní větě. Jádrem se soudu jeví interpretace pojmu „přesah vlastních zájmů stěžovatele“, který je použit v ustanovení § 104a soudního řádu správního. Nad rámec právní věty při práci s rozhodnutím 1. úrovně soud nejde. Relativní tematická soudržnost se tedy v tomto citačním řetězci udržuje až k rozhodnutí na první úrovni, kde však o skutkovém základu nevíme nic víc, než že stěžovatelka žádala o azyl s tím, že jí bylo vyhrožováno policejními orgány domovského státu.

Jasnou věcnou návaznost je možné sledovat i ve třetím řetězci (Azyl 1 min), který je propojen spíše přes právní otázku humanitárního azylu a toho, z jakých důvodů je možné jej poskytovat. Ač ale celý řetězec Azyl 1 min spojuje téma azylu, dochází nicméně k obměnám konkrétních situací, a tedy i skutkového základu. V právní rovině se argumentace soudu vine kolem toho, zda má správní orgán zkoumat při rozhodování o azylu i okolnosti ospravedlňující případné udělení doplňkové ochrany, a to i při opakované žádosti o azyl, ve které žadatel neuvádí nové důvody pro udělení azylu. Z právního obsahového hlediska je však zajímavé, že tento citační řetězec poměrně dobře ilustruje vývoj právního názoru Nejvyššího správního soudu v odpovědi na otázku, co se přesně rozumí „přesahem vlastních zájmů stěžovatele“.

Druhý řetězec (Azyl 1 median) vede i skrze rozhodnutí Nejvyššího soudu a mezi rozhodnutím 5. a 1. úrovně prakticky není jasná skutková návaznost. To však neznamená, že by mezi jednotlivými úrovněmi alespoň v náznaku nebyla.⁶¹

⁶¹ Většinu rozhodnutí v citačním řetězci Azyl 1 median spojuje právní otázka osvobození od soudních poplatků. V rozhodnutí 5. úrovně (33 Cdo 4050/2016) se nedozvídáme příliš mnoho o skutkovém stavu, jen že nižší soud nevyhověl

I v řetězcích vedoucích k rozhodnutí Azyl 2 je možné sledovat mezi rozhodnutími 5. úrovně a 1. úrovně věcné odlišnosti. Citační řetězec Azyl 2 max je co do rozptylu témat věcí, kolem kterých se rozhodnutí vinou, poměrně široký. Rozhodnutí 5. úrovně tohoto řetězce nemá s azylem nic společného: jedná se o rozhodnutí Ústavního soudu, v jehož základě byla tvrzení stěžovatelky, podle kterých měla utrpět ublížení na zdraví při porodu, při kterém jí byly prováděny úkony navzdory porodnímu plánu. Řetězec pak pokračuje skrze rozhodnutí o ústavněprávní ochraně stěžovatele, který byl napaden, když natáčel průběh demonstrace Dělnické strany (Azyl 2 max 4), zákonném snížení platu státních zástupců (Azyl 2 max 3), odvolání z funkce státního zástupce (Azyl 2 max 2) a končí u problematiky důvodů podání kasační stížnosti (Azyl 2).

Ani v řetězci Azyl 2 median rozhodnutí 5. úrovně nesouvisí s problematikou azylu, protože se týkalo problematiky uchovávání osobních údajů v tzv. negativním registru vedeném sdružením právnických osob pro účely posouzení platební schopnosti stěžovatelů. Poté se řetězec posouvá do roviny interpretace § 65 soudního řádu správního a k tomu, zda rozhodnutí o námitkách proti kontrolnímu zjištění není rozhodnutím ve smyslu tohoto ustanovení (rozhodnutí Azyl 2 median 4 a 3), a k ochraně před nezákonnými zásahy finančního ředitelství (Azyl 2 median 2). Určitou tematickou linku je však v těchto rozhodnutích možné spatřovat: posouzení či neposouzení určitých úkonů správních orgánů při správní kontrole jako správního rozhodnutí ve smyslu § 65 soudního řádu správního. Věcný základ se však liší: jednou jde o jednotlivé úkony při kontrole, jednou o protokol o výsledcích kontroly, jinde o rozhodnutí o námitkách proti protokolu.

Azylu se, striktně vzato, netýká ani rozhodnutí 5. úrovně v citačním řetězci Azyl 2 min. V něm se ale alespoň jednalo o problematiku povolení k pobytu na území České republiky, což je možné považovat za související téma. V citačním řetězci Azyl 2 min je možné sledovat určitou návaznost z rozhodnutí na rozhodnutí, přičemž například mezi rozhodnutími 5. a 4. úrovně (tedy mezi rozhodnutími 10 Azs 316/2017-35, které obsahuje citaci rozhodnutí 5 Azs 248/2017-35) je úzká skutková vazba, mezi ostatními rozhodnutími je však vazba spíše argumentačně-právní vztahující se k tématu přípustnosti kasační stížnosti.

V řetězcích vedoucích k rozhodnutí Azyl 3 vidíme zatím největší rozdíl mezi věcným základem tohoto rozhodnutí a rozhodnutí na 5. úrovních všech variant průchodu, kde se ani v řetězci Azyl 3 max, Azyl 3 median ani Azyl 3 min nejednalo o věc související s azylem. V řetězci Azyl 3 max se na 5. úrovni jednalo o rozhodnutí sp. zn. Pl. ÚS 29/11-1, což je rozhodnutí o kontrole norem, jehož následkem bylo zrušení ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu. V řetězci Azyl 3 median o spor mezi daňovými subjekty a správním orgánem, typicky Finančním ředitelstvím.⁶² V řetězci Azyl 3 min pak sice

žadatelé o osvobození od soudních poplatků. Rozhodnutí 29 Cdo 5069/2015, které v tomto řetězci následuje na 4. úrovni, je však soudem citováno jen proto, že se na něj odkazuje dovolatel a soud s ním nijak zvlášť nepracuje. Je tedy možné, že je to odborně a mediálně exponovanější rozhodnutí – jeho vstupní stupeň je 12.

Je však v tomto kontextu spravedlivé poznamenat, že právě v rozhodnutí 5. úrovně soud kárá dovolatele za to, že v dovolání tvrdí nesoulad s judikaturou, přičemž je podle Nejvyššího soudu nesoulad s judikaturou možné namítat jen tehdy, když jde o otázku, na níž byl založen výrok rozhodnutí. Rozhodnutí Azyl 1 (Azs 13/2006-39), ke kterému tento citační řetězec směřuje, se pohybuje na mnohem vyšší úrovni obecnosti, protože se obecně zabývá přijatelností kasační stížnosti.

⁶² V citačním řetězci Azyl 3 median je možné sledovat relativní obecnou věcnou podobnost mezi rozhodnutími 5., 4. a 3. úrovně, tedy mezi rozhodnutími Afs 68/2017-36, Afs 362/2016-36 a 1 Ans 7/2012-43. Všechna se dotýkají sporů mezi daňovými subjekty a správním orgánem, typicky Finančním ředitelstvím. V jednotlivostech se však liší. Rozhodnutí 3. úrovně

na jednu stranu můžeme sledovat určitou jasnou tematickou návaznost – soudy si vybírají citovaná rozhodnutí tak, aby se skutečně vztahovala k řešené otázce. Věcný základ bychom dokonce mezi některými rozhodnutími mohli vyhodnotit jako skutečně obdobný (především mezi rozhodnutími 4. a 5. úrovně citačního řetězce Azyl 3 min). Rozdíly mezi věcnými základy rozhodnutí na 5. a na 1. úrovni jsou však diametrálně odlišné: otázka opomenutí účastenství v řízení o povolení stavby vs. přezkum rozhodnutí o neudělení azylu.

V řetězcích Azyl průměr a Azyl medián již vidíme, že se všechna rozhodnutí v těchto řetězcích vztahují k problematice azylu, respektive povolení k pobytu na území České republiky, a tedy nedochází k tak extrémním právně-tematickým skokům, jako byly popsány výše.

V řetězci vedoucím k rozhodnutí Azyl průměr (rozhodnutí, které je citováno jen devíti jinými rozhodnutími, takže je není možné považovat za příliš prominentní v naší síti⁶³) se ve všech rozhodnutích soudy dotýkají principu *non-refoulement* a problematiky povinnosti státního orgánu zkoumat všechny formy mezinárodní ochrany, které by u konkrétního žadatele připadaly v úvahu. I zde však vidíme, že důvod, pro který je v tomto řetězci v rozhodnutí 2. úrovně citováno rozhodnutí Azyl průměr má procesní charakter: podle tohoto rozhodnutí se žadatel i zjevně nedůvodnou žádostí o udělení azylu může dovolat humanitárních důvodů, a v takovém případě správní orgán nemá zamítat takovou žádost pro zjevnou nedůvodnost, ale má vydat kladný výrok o udělení humanitárního azylu. Pokud bychom srovnávali pouze věcný základ rozhodnutí 5. a 1. úrovně řetězce Azyl průměr, je zajímavé, že v obou případech nalezneme poměrně konkrétní věcné podobnosti – ekonomické důvody, pro které se nevrátit do Vietnamu.

V řetězci Azyl median je (podobně jako u jiných rozhodnutí 1. úrovně) problematické zjistit detaily skutkového základu případu, pouze víme, že se původně jednalo o spor mezi fyzickou osobou a Policií ČR o správní vyhoštění kvůli neoprávněnému pobytu na území České republiky; v rozhodnutí 5. úrovně šlo o to, že Ministerstvo vnitra zrušilo povolení k trvalému pobytu na území ČR vietnamskému státnímu příslušníkovi, který na území ČR pobýval naposledy v roce 2005. Na obecné rovině je tedy možné mezi těmito dvěma případy sledovat určitou podobnost. Navíc je tento řetězec také poměrně úzce právně-tematicky semknutý: všechna jeho rozhodnutí se zabývají problematikou správního vyhoštění, respektive nepovolení pobytu na území ČR, přičemž dalším spojovacím tématem byla otázka naplnění podmínek toho, zda se jedná o rodinného příslušníka občana Evropské unie nebo osobu se vztahem obdobným rodinnému dle § 15a zákona o pobytu cizinců.

(1 Ans 7/2012-43) se týká toho, jestli bylo řádně zahájeno daňové řízení nebo jestli došlo ke konkludentnímu vyměření daně, přičemž námitky stěžovatele (žalobce) směřovaly i proti řádnému doručení výzev správního orgánu a předmětem správní žaloby byla tvrzená nečinnost správního orgánu. Právě kvůli úvahám o doručení je citováno rozhodnutím 4. úrovně (1 Afs 362/2016-36). Rozhodnutí 4. úrovně se týká problematiky prekluze daně a komplexní analýzy běhu souvisejících lhůt. V rozhodnutí 5. úrovně (7 Afs 68/2017-36) se citace rozhodnutí 4. úrovně (1 Afs 362/2016-36) objevuje jako argument na podporu odlišnosti dvou různých okamžiků vztahujících se k daňové kontrole: seznámení daňového subjektu s výsledkem kontrolního zjištění a seznámení daňového subjektu se zprávou o daňové kontrole. Rozhodnutí 2. úrovně (4 As 3/2008-78) bylo již citováno v obecnějším kontextu problematiky žalobních bodů. Vymezením žalobních bodů se zabývalo i rozhodnutí Azyl 3, které je rozhodnutím 2. úrovně citováno a které na ně obsahově navazuje.

⁶³ K rozhodnutí Azyl průměr na rozdíl od těch popsaných výše vede pouze jeden řetězec, a to skrze rozhodnutí, která mají na jednotlivých úrovních mediánový vstupní stupeň. Při konstrukci jednotlivých úrovní v tomto řetězci (a v řetězci vedoucím k rozhodnutí Azyl medián, viz dále) se vzhledem k jejich relativně nízké prominentnosti v síti (vstupní stupeň 9 a 2) ukázalo jako problém sestavit všech požadovaných 5 úrovní. Proto jsme vždy sestavili pouze jeden citační řetězec.

Výše jsme naznačili, že v návaznosti na vazbu mezi vstupním stupněm rozhodnutí a jeho „viditelností“ v rámci celé sítě by rozhodnutí s nižším vstupním stupněm v rámci námi definovaného průchodu měla být skutkově podobnější rozhodnutím, která je citují, protože jsou v síti méně prominentní, a tedy potenciálně i méně známá, a soudce si je vybírá proto, že se skutečně hodí pro argumentaci jádra jím rozhodovaného případu.

Výše jsme pojmenovali dvě hypotetické tendence: Podle té první by rozhodnutí s nízkým vstupním stupněm měla být skutkově podobná rozhodnutím, která je citují. Podle té druhé by citační řetězce zkonstruované napříč rozhodnutími s minimálním vstupním stupněm na jednotlivých úrovních měla být kompaktnější co do skutkové podobnosti než řetězce zkonstruované napříč rozhodnutími s nejvyšším vstupním stupněm na jednotlivých úrovních.

4.1 Jsou rozhodnutí s nízkým vstupním stupněm věcně podobná rozhodnutím, která je citují?

V námi zkoumané omezené množině rozhodnutí je skutečně možné pozorovat případy, kde je citováno rozhodnutí s nízkým vstupním stupněm (jak bylo uvedeno výše, pro naše účely za „nízký“ považujeme vstupní stupeň menší a roven 10), jehož věcný základ je možné považovat za podobný rozhodovanému případu. Stejně tak je možné pozorovat případy, kdy má citované rozhodnutí vysoký vstupní stupeň (pro naše účely větší nebo roven 50, přičemž však vstupní stupně rozhodnutí Azyl 1, 2 a 3 jdou do stovek až tisíců) a věcný základ případů je zcela nepodobný, což odpovídá hypotéze. Mimo to je však v naší množině jedenáct rozhodnutí, jejichž vstupní stupeň není podle takto definovaných intervalů ani vysoký, ani nízký, a stupeň jejich podobnosti věcnému základu rozhodnutí, která je citují, je různý.

Vysoký vstupní stupeň má 10 sledovaných rozhodnutí (ani zde nesledujeme rozhodnutí na 5. úrovních citačních řetězců, protože u těch buď v rámci této studie vůbec nezjišťujeme, proč byla citována, nebo nebyla citována ani jedním dalším rozhodnutím).⁶⁴ Rozptyl jejich vstupních stupňů je mezi 52 (rozhodnutí Azyl 3 max 3) a 1991 (Azyl 1).

Rozhodnutí s vysokým vstupním stupněm byla převážně citována v případech, kdy citující soud zajímala pouze obecná, často procesněprávní návaznost. Pouze rozhodnutí Azyl 1 (v kontextu řetězce Azyl 1 max), Azyl průměr 2 a Azyl průměr 3 byla alespoň vzdáleně podobná rozhodnutím, která je citovaly v právní rovině. Výjimku představují rozhodnutí Azyl 3 min 2 a Azyl průměr 2, která byla citována rozhodnutími, která byla věcně (tj. co do skutkové roviny) alespoň vzdáleně podobná.

Nízký vstupní stupeň má 17 sledovaných rozhodnutí (pro tyto účely nesledujeme rozhodnutí na 5. úrovních jednotlivých řetězců, protože u těch buď v rámci této studie vůbec nezjišťujeme, proč byla citována, nebo nebyla citována ani jedním dalším rozhodnutím).⁶⁵

⁶⁴ Konkrétně se jedná o rozhodnutí: Azyl 1 (1 Azs 13/2006-39), Azyl 1 min 4 (3 Azs 6/2011-96), Azyl 2 (3 Azs 33/2004-98), Azyl 2 min 3 (7 Afs 1/2007-64), Azyl 3 (2 Azs 92/2005-58), Azyl 3 max 3 (IV. ÚS 2170/08-1), Azyl 3 median 3 (Ans 7/2012-43), Azyl 3 min 2 (4 As 3/2008-78), Azyl průměr 2 (5 Azs 6/2010-107), Azyl průměr 3 (7 Azs 79/2009-84).

⁶⁵ Konkrétně se jedná o tato rozhodnutí: Azyl 1 max 4 (5 Azs 74/2008-88), Azyl 1 median 3 (7 Ans 15/2012-17), Azyl 1 min 3 (3 Azs 29/2010-63), Azyl 2 max 2 (1 As 9/2009-86), Azyl 2 median 2 (8 Aps 8/2007-90), Azyl 2 median 4 (2 Ads 126/2014-79), Azyl 2 min 4 (5 Azs 248/2017-35), Azyl 3 median 3 (1 Ans 7/2012-43), Azyl 3 median 4 (1 Afs 362/2016-36), Azyl 3 min 3 (2 As 97/2016), Azyl 3 min 4 (1 As 343/2017-45), Azyl průměr (3 Azs 77/2004), Azyl průměr 4 (3 Azs 56/2012), Azyl median (3 As 84/2013), Azyl median 2 (5 Azs 209/2016), Azyl median 3 (2 Azs 273/2016-43), a Azyl median 4 (2 Azs 331/2017-33).

Mezi těmito rozhodnutími byla vždy vysledovatelná právní návaznost, a to nejen čistě obecného nebo procesního typu. Mezi těmito rozhodnutími již je totiž možné pozorovat určité alespoň rámcové věcné podobnosti a návaznosti, byť v různých mírách (a občas ne zcela dokonale zjištěitelné, viz níže). Podrobněji lze věcnou podobnost pozorovat u citací rozhodnutí Azyl 1 min 3, Azyl 2 median 4, Azyl 2 min 4, Azyl 3 min 4 a Azyl median, Azyl median 2, Azyl median 3 a Azyl median 4. Vyjmenovaná rozhodnutí (z nichž žádné nemá vstupní stupeň vyšší než 5) byla citována v případech, kde bylo možné z rozhodnutí seznat alespoň rámcovou podobnost skutkového základu, která by byla „přesnější“ než jen třeba „jedná se o azylovou věc“.

Z výše uvedeného se tedy skutečně jeví, že rozhodnutí s opravdu nízkým vstupním stupněm jsou citována v případech, které jsou alespoň rámcově věcně podobné.

4.2 Jsou citační řetězce zkonstruované napříč rozhodnutími s minimálním vstupním stupněm na jednotlivých úrovních kompaktnější co do skutkové podobnosti než řetězce zkonstruované napříč rozhodnutími s nejvyšším vstupním stupněm na jednotlivých úrovních?

Pokud podobným způsobem porovnáme i celé řetězce, můžeme posoudit kompaktnost skutkové a právní podobnosti napříč těmito řetězci. Z námi analyzovaných rozhodnutí vyplývá, že řetězce sestavené z rozhodnutí s nejnižším vstupním stupněm na daných úrovních se jeví jako právně konzistentnější. Až na ony tematické skoky mezi 2. a 1. úrovní jsou řetězce Azyl 1 min, Azyl 2 min i Azyl 3 min propojené vždy skrze jedno právní téma. Podobně i řetězec Azyl median a Azyl průměr sledují podobné hmotněprávní otázky.

Právní propojenost ale ještě nutně neznamená i skutkovou podobnost. Z analýzy okolností jednotlivých případů citací rozhodnutí v našich řetězcích je patrné, že porovnávat skutečnou podobnost věcného základu daného rozhodnutí je bez přístupu do spisu vlastně poměrně náročný úkol. A stejně náročný úkol má před sebou i soudce, pokud měl výběr rozhodnutí k citaci podmiňovat podobností mezi věcným základem rozhodnutí. Přestože námi analyzované texty rozhodnutí často obsahovaly v úvodu svých odůvodnění určitě vymezení věci, a to i jako podnadpis, ne vždy se v nich skrývaly všechny věcné informace relevantní danému případu.

Tyto pasáže jsou velmi často velice obecné nebo informačně nedostatečné, soudy se spíše soustředí na rekapitulaci předchozího průběhu řízení. To je na jednu stranu pochopitelné, protože součástí soudního rozhodování je i posouzení procesní roviny, ve které mohlo třeba dojít např. k namítané neústavnosti, pokud se jedná o rozhodnutí Ústavního soudu. Na druhou stranu to vlastně reálně brání čerpání informací o věcném základu věci pouze z rozhodnutí samého. Soudy se sice mohou omezeně spolehnout na informace ve spisech předcházejících řízení, zbytek právní veřejnosti – mezi kterou patří i ty soudy, které se o citované rozhodnutí chtějí opřít ve svém odůvodnění – která by potenciálně mohla chtít nebo chce se soudními rozhodnutími pracovat, však k potřebným informacím nemá přístup. I soudy, které budou pracovat s judikaturou, budou maximálně pracovat s tím, co mají šanci zjistit z textu rozhodnutí samého. V tomto výzkumu jsme tedy pracovali pouze s informacemi, které o věcném základu poskytuje rozhodnutí samo.

V námi analyzovaných rozhodnutích je tak vidět, že soudy prakticky nevěnují pozornost věcnému základu případu a vyprávění jeho příběhu. Kontext, který si pro své rozhodování vykreslují, je poměrně obecný; jsou to velice abstraktní obrysy toho, co se vlastně stalo. Nedostatečné nebo velice abstraktní popisy věcného základu daného případu v soud-

ních rozhodnutích tak vedou k vytváření takového prostředí, ve kterém se na posouzení podobnosti věcného základu nebere ohled. Takové zacházení se soudními rozhodnutími je pak vnímáno jako norma. V takovém případě je vlastně posuzování podobností mezi jednotlivými případy poměrně obtížná záležitost a závěry, které nám umožňují činit, jsou spíše rámcového charakteru, než aby nám umožnila jít do detailů srovnávaných případů. I přesto nám však informace dostupné z textů rozhodnutí umožní činit soudy o tom, zdali mezi citovanými rozhodnutími existuje nějaký právní vztah (procesněprávní nebo hmotněprávní) a v některých případech nám dovoluje dohlédnout až do skutkové roviny, byť ponechané často v náznacích.

Řetězce, kterým se daří sledovat poměrně semknuté hmotněprávní téma, jsou tvořeny rozhodnutími, která jsou si alespoň rámcově podobná. Ač tedy z analýzy jednotlivých řetězců tak, jak byly popsány výše, vidíme, že řetězce vedené skrze rozhodnutí s nízkým vstupním stupněm se jeví (často až na skoky k rozhodnutím 1. úrovně) hmotněprávně a rámcově věcně obdobnější, než co můžeme pozorovat u řetězců vedoucích třeba skrze rozhodnutí s nejvyššími vstupními stupni na jednotlivých úrovních, nemůžeme s jistotou tvrdit, že se bude jednat o pravidlo. Například hned řetězec Azyl 1 max je totiž jeden z věcně nejsemknutějších v celé námi zkoumané množině rozhodnutí, což jde přímo proti námi ověřované tendenci.

Určité vysvětlení tohoto jevu je možné hledat právě v konkrétních hodnotách vstupních stupňů rozhodnutí v jednotlivých řetězcích. To, že má nějaké rozhodnutí na dané úrovni nejvyšší vstupní stupeň, ještě neznamená, že to bude vstupní stupeň vysoký. V citačním řetězci Azyl 1 max tak například vidíme, že vysoký vstupní stupeň mají jen rozhodnutí 5. úrovně a 1. úrovně. Na druhou stranu i relativně věcně sepjatý řetězec Azyl průměr má na 2. a 3. úrovni rozhodnutí s vysokým vstupním stupněm. A jsou to právě ta rozhodnutí, které jsme zmínili výše jako ona jediná dvě rozhodnutí s vysokým vstupním stupněm, u kterých můžeme alespoň rámcově mluvit o skutkové podobnosti.

Soudní rozhodování se tedy, jak je vidět i v našich citačních řetězcích, soustředí především na určitou teoretickou argumentační koherenci, která však není odvozována od precedenční závaznosti, ale představuje skutečně spíše dohled nad jednotností interpretace, přičemž i v našich citačních řetězcích je možné narazit na skutečně komplexní a perspektivní interpretace, které by bylo možné považovat za tak široké, že jsou spíše aktivním dotvořením práva. Vytváří se tak takové prostředí psaní soudních rozhodnutí, které cíleně nevypráví příběhy, na nichž jednotlivé případy stojí, ale soustředí se pouze na právně-koherentní návaznost rozvíjení vybrané právní myšlenky.

Je však otázkou, jestli neposuzování věcné podobnosti ze soudních rozhodnutí dělá „judikaturu“ jako nějaký specifický kontinentální institut, či se jedná o argumentační doplněk soudního rozhodování autoritativního typu. Je také otázkou, do jaké míry je vůbec možné ve chvíli, kdy v kvantitativních analýzách soudních rozhodnutí rozpoznáváme různé tendence hraničící s náhodností, je považovat za nějaký normativní prvek daného právního systému, který se pohybuje mezi normotvorbou a doktrínou s poněkud specifickou úrovní autority, jak česká právní teorie neopírající se o tato kvantitativní zjištění tvrdí.⁶⁶

⁶⁶ Viz například BOBEK, M. et al. (eds). *Judikatura a právní argumentace*, KÜHN, Z. *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře*, s. 274 an., nebo SMEJKALOVÁ, T. K otázce normativity judikatury v České republice. In: *Dny práva – 2008 – Days of Law*, s. 1302–1311.

Praxe českých soudů často v obecnějších nebo procesních otázkách odkazovat na předchozí soudní rozhodnutí vede k tomu, že jsou automaticky citována rozhodnutí, která co do svého skutkového základu nemusí mít s rozhodovaným rozhodnutím věcně co do činění, což rámcově ukazuje i tato studie v případech citací rozhodnutí s vysokým vstupním stupněm. To pak skutečně odpovídá představě soudního rozhodnutí vrcholného českého soudu jako určité skládačky: soud se chce u jednotlivých dílčích kroků opírat o cokoli, co prokáže kontinuitu a koherenci v jeho úvahách.⁶⁷

V analyzovaných rozhodnutích jsme vždy naráželi na to, že citované rozhodnutí bylo jen jedním z více citovaných rozhodnutí, a to v několika různých situacích:

- Rozhodnutí bylo jedno z častěji uváděných, kterými soud podkládal existenci ustálené rozhodovací praxe;
- Rozhodnutí jako jediné podpíralo jedno z mnoha dílčích tvrzení soudu, ať už se jednalo o tvrzení obecnějšího typu (připustnost, přijatelnost, vymezení pravomoci soudu) nebo část řešeného problému – typicky v situaci, kdy podání obsahovalo několik námitek, kterými se soud jednou po druhé zabýval;
- Rozhodnutí bylo použito jako příklad opačného závěru soudu.

To je přirozeně něco, co dokáže ovlivnit tematickou návaznost citovaného rozhodnutí. V situaci, kdy je rozhodnutí vybrané na základě svého vstupního stupně v řetězci jen jedním z mnoha v rozhodnutí citovaných, a v situaci, kdy je zvykem i procesní a obecná tvrzení (jako jsou specifika připustnosti nebo přijatelnosti daného opravného prostředku) podpírat odkazy na judikaturu, mohou nám vzniknout citační řetězce, které budou sledovat pouze toto obecné nebo procesní téma a skutkově si budou velice vzdáleny.

To tedy odpovídá i situaci, kdy se jedná o rozhodnutí s vysokým vstupním stupněm a kdy daný citační řetězec vede i skrze rozhodnutí jiných soudů (Nejvyššího soudu nebo Ústavního soudu). „Podobnost“ napříč takovým řetězcem se tedy bude velmi pravděpodobně odehrávat především na právní úrovni, a s největší pravděpodobností bude mít procesní a nebo principiální charakter.⁶⁸ V našich řetězcích byla jednotlivá rozhodnutí citována z těchto důvodů v celkem 31 případech z 44.⁶⁹

Je však zajímavé dodat, že k dekontextualizovanému použití judikatury může dojít z mnohem banálnějšího důvodu. Soudce má – jako jakákoli jiná osoba – tendence pracovat s informacemi, ke kterým se relativně snadno dostane a které mu zároveň pomohou dosáhnout sledovaného cíle.⁷⁰ S dostupností elektronických databází judikatury to potom logicky vede k tomu, že soudce bude vyhledávat na základě klíčových slov a s největší pravděpodobností použije takové fráze a citace z nalezených rozhodnutí, které podpoří jeho závěry, a to bez ohledu na to, zda byly skutkové okolnosti citovaného rozhodnutí

⁶⁷ Viz SMEJKALOVÁ, T. A Matter of Coherence. In: ARASZKIEWICZ, M. – MYŠKA, M. – SMEJKALOVÁ, T. – ŠAVELKA, J. – ŠKOP, M. (eds). *Law and Literature. Argumentation 2012 Workshop Proceedings*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 31–44.

⁶⁸ Viz WINKELS, R. – RUYTER, J. de. *Survival of the Fittest: Network Analysis of Dutch Supreme Court Cases*, s. 111.

⁶⁹ Tato čísla odpovídají tomu, že relevantních citačních situací je v našich řetězcích celkem 44 (jak a zda jsou nějakými dalšími rozhodnutími citována rozhodnutí 5. úrovně jsme nezjišťovali), přičemž rozhodnutí Azyl 1, 2 a 3 jsou v řetězcích citována vždy třikrát (rozhodnutími 2. úrovně v průchodech skrze nejvyšší, mediánový a nejnižší vstupní stupeň).

⁷⁰ Komplexní vysvětlení této kognitivní tendence a jejího vlivu na soudní rozhodování viz SMEJKALOVÁ, T. *Importance of judicial decisions as a perceived level of relevance*, s. 39–56.

podobné jím rozhodovanému případu, nebo ne. I v angloamerickém precedentním prostředí se diskutuje o tom, že elektronická dostupnost soudních rozhodnutí postupně mění práci s precedenty, protože umožňuje vyhledávat slova namísto konceptů, což teoreticky může vést k citaci slov, nikoli k aplikaci precedentu.⁷¹ Na výzkum potvrzující nebo vyvracející toto tvrzení české právní prostředí však teprve čeká.

Závěr

Cílem této studie bylo analyzovat skutkovou podobnost mezi soudními rozhodnutími v citačních řetězcích generovaných na základě jejich vstupního stupně – síťového ukazatele, který reflektuje, jak často jsou taková rozhodnutí citována jinými soudními rozhodnutími. Kromě vlastní explorační analýzy jsme ověřovali jednak předpoklad, že rozhodnutí v řetězci vytvořeném z rozhodnutí s nižším vstupním stupněm budou pravděpodobně vykazovat nižší skutkovou odlišnost než rozhodnutí v řetězci s vyšším vstupním stupněm, jednak předpoklad, že rozhodnutí s nízkým vstupním stupněm budou skutkově podobná rozhodnutím, které je citují. Byť to neplatí pro všechny námi zkoumané situace – máme za to, že ve zkoumaných citačních řetězcích se projevují jak tendence odkazovat na rozhodnutí s nízkým vstupním stupněm v situacích, které jsou věcně bližší, než při odkazování na rozhodnutí s vysokým vstupním stupněm, tak tendence citačních řetězců vedoucích skrze rozhodnutí s nejnižšími vstupními stupni na jednotlivých úrovních. Zatímco tedy náznaky potvrzení těchto tendencí je v našich výše popsanych výsledcích možné sledovat, máme za to, že jednotný závěr z nich dovodit spíše nelze. Tuto skutečnost je podle našeho názoru možné interpretovat tak, že ukazuje na „neprecedentnost“ českého zacházení s judikaturou, kde soud má tendenci vybírat k podepření svých argumentů prakticky jakékoli rozhodnutí, které obsahuje jím preferovaný právní názor.⁷² Sledovaná náhodnost ve výběru rozhodnutí k citaci pak ale také nasvědčuje tomu, že české zacházení s judikaturou zatím zřejmě nemá takovou pravidelnost, abychom judikaturu snad mohli s konečnou platností postulovat jako ucelený koncept či jev, a že je spíš jen jedním z mnoha zdrojů, kterými soud prokazuje návaznost na již existující názory soudů v předchozích případech. V tomto tedy zdá se potvrzují i celková zjištění Harašty, Smejkalové, Novotné a kol.,⁷³ kteří uzavírají, že v současné době spíše není možné v používání české judikatury vysledovat metodu a že se až na výjimky spíše jedná o náhodné odkazy, kterými se soudci snaží podpořit vlastní závěry, přičemž tato rozhodnutí jsou někdy vybrána natolik náhodně, že je sice spojuje povšechné právní téma, ale už ne podobnost skutkového základu. Naše studie však přináší naději v tom, že se zdá, že pokud si soudce skutečně vybírá okrajové a zatím necitované rozhodnutí k tomu, aby jím podpořil svou vlastní argumentaci, bude spíše sahat po rozhodnutí, které je alespoň rámcově věcně podobné případu, který řeší.

⁷¹ ORR LARSEN, A. Factual precedents. *University of Pennsylvania Law Review*. 2013, Vol. 162, No. 1, s. 59–115, s. 62.

⁷² Samozřejmě s ohledem na dodržení pravidel sjednocování judikatury rozšířeními senátu/kolegiem/plénem.

⁷³ HARAŠTA, J. – SMEJKALOVÁ, T. – NOVOTNÁ, T. a kol. *Citační analýza judikatury*, s. 225–233.

Study of Decontextualization in Case-Law Use

Terezie Smejkalová (<https://orcid.org/0000-0002-9143-9160>) –

Tereza Novotná (<https://orcid.org/0000-0002-1426-4547>)

Abstract: This article tackles one of the elements of the Czech judicial decision-making. Judicial decisions often contain several references to past judicial decisions. It often seems that these references are used haphazardly, without any attention to factual similarities between the cases, as has been pointed out by scholarly literature. The goal of this article is to report on a study of the Czech citation practice that was conducted by a combination of network analysis and textual analysis that focuses on the issue of similarity between the facts of a given case and the facts of the case of cited decisions. Using chains of citations constructed by means of network analysis, this study shows to what extent is similarity taken into account when citing case-law in the Czech citation environment. Furthermore, it also explores the indicative capacity of one of the network values – indegree centrality – for judicial decision citation practice.

Keywords: case-law, decontextualization, network analysis, citations of judicial decisions, similarity of judicial decisions